

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 33/2005 vp

Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2006

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 22 päivänä syyskuuta 2005 lähettänyt hallituksen esityksen valtion talousarvioksi vuodelle 2006 (HE 119/2005 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 3 momentin nojalla ympäristövaliokunta on päättänyt antaa toimialaansa koskevan lausunnon talousarvioesityksestä valtiovarainvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- budjettineuvos Pekka Pelkonen ja neuvotteleva virkamies Leo Parkkonen, valtiovarainministeriö
- maatalousneuvos Taina Vesanto, ympäristöylitarkastaja Heikki Granholm, ylitarkastaja Tarja Haaranen, ylitarkastaja Anna Rakemaa ja vesiylitarkastaja Leena Westerholm, maa- ja metsätalousministeriö
- liikenneneuvos Raisa Valli, liikenne- ja viestintäministeriö
- teollisuusneuvos Sirkka Vilkkamo ja ylitarkastaja Nina Broadstreet, kauppa- ja teollisuusministeriö
- kehittämisjohtaja Markku Tahvanainen, rakennusneuvos Erkki Laitinen, neuvotteleva virkamies Seppo Sarkkinen, projektipäällikkö Mikko Kuusinen, yli-insinööri Jorma Kallonen, yli-insinööri Jukka Vuontela ja ylitarkastaja Rainer Lahti, ympäristöministeriö

- ohjelmajohtaja Mikael Hildén, yli-insinööri Erkki Santala ja suunnitteluinsinööri Outi Pyy, Suomen ympäristökeskus SYKE
- teknologiajohtaja Martti Äijälä, Tekes
- tutkimusprofessori Kai Sipilä, VTT
- johtaja Leena Saviranta, Uudenmaan ympäristökeskus
- ylijohtaja Teuvo Ijäs, Valtion asuntorahasto
- tutkija Paula Horne, Metsäntutkimuslaitos
- kunnanjohtaja Ari Kinnunen, Lestijärven kunta
- kehitysjohtaja Juha-Pekka Kekäläinen ja toimialajohtaja Kimmo Rahkamo, Neste Oil Oyj
- aluepäällikkö Jouni Jurmu ja aluepäällikkö Kari Raunismaa, Pellettilämpö Oy
- toimialajohtaja Juhani Hakkarainen, Vapo Oy
- toimitusjohtaja Antti Ala-Talkkari, Veljekset Ala-Talkkari
- toiminnanjohtaja Aija Tasa, Asuntokiinteistö- ja rakennuttajaliitto ASRA ry
- johtaja Matti Piirainen, 4H-liitto
- säätiönjohtaja Kimmo Harra, OKKA-säätiö
- hallituksen puheenjohtaja Juhani Malkamäki, Lämpöpumppuyhdistys ry
- johtaja Markku Tornberg, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- pääsihteeri Jukka Luttinen, Nuorisotasuntoliitto
- johtaja Hannu Salokorpi, Raha-automaattiyhdistys
- toimitusjohtaja Ulla-Mari Karhu, Suomen opiskelija-asunnot Oy

- erityisasiantuntija Eero Hiltunen ja ympäristöasiantuntija Vesa Valpasvuo, Suomen Kuntaliitto
- energia-asiantuntija Tuuli Kaskinen ja luonnonsuojelusihteeri Tapani Veistola, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- toiminnanjohtaja Petri Kaukiainen, Suomen Partiolaiset
- puheenjohtaja Johanna Teiskonen, Suomen Pellettienergiayhdistys ry

- hallituksen puheenjohtaja Merike Niitepöld ja hallituksen jäsen Sanna Koskinen, Suomen Ympäristökasvatuksen Seura ry
- pääsihteeri Anne Viita, Vuokralaisten Keskusliitto ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, Helsingin kaupunki ja Suomen Ammattikorkeakouluopiskelijayhdistysten Liitto - SAMOK ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ympäristövaliokunta on lausunnossaan tarkastellut viittä asiakokonaisuutta, jotka ovat asumisen edistäminen, Suomenlahden ja Itämeren suojelu, uusiutuvan energian edistäminen ja metsiensuojelu. Lisäksi valiokunta on käsitellyt lyhyesti jäteveroa, ympäristökasvatusta ja rakennusperinnön hoitoa.

1. Asumisen edistäminen

Yleistä

Alhainen korkotaso ja parantuneet lainaehdot ovat edistäneet vilkasta asuntolainojen ja omistusasuntojen kysyntää koko maassa. Myös vuokra-asuntomarkkinat ovat tasapainottuneet ja vuokra-asuntojonot ovat lyhentyneet. Vuonna 2006 odotetaan aloitettavan noin 6 500:n arava-, korkotuki- ja takauslainoitettujen asunnon rakentaminen. Mikäli rakentamishalukkuus osoittautuu tätä suuremmaksi, valtuuksia lisätään lisätalousarviossa siten, että mahdollistetaan hallitusohjelman mukaisesti enimmillään 10 000 asunnon rakentaminen. On kuitenkin arvioitu, että tuotanto tulee jäämään noin 6 500 asuntoon. Siten valtion asuntorahastolle lainoitusta varten osoitettava 790 milj. euron myöntövaltuus, josta aravalainoja saa olla enintään 205 milj. euroa, on riittävä. Sosiaalisen asuntotuotannon tason säilyttäminen on tärkeää, sillä esimerkiksi korkotason muuttuminen voi nopeasti muuttaa nykyisen

kohtuullisen hyvän asuntomarkkinoiden yleistilanteen.

Valiokunta toteaa, että vaikka asuntotilanne on yleisesti ottaen suhteellisen hyvä, on asuntojen hintakehitys kuitenkin huolestuttavaa. Hintoja nostaa erityisesti kysyntään nähden liian vähäinen tonttitarjonta, minkä vuoksi maan hinta on noussut pääkaupunkiseudulla keskimäärin 17 % vuodessa. Ongelmana on myös se, että rakentamista kaavoitetuilla tonteilla ei saada käyntiin kunnallistekniikan rakentamisen korkeiden kustannusten vuoksi. Korkeat rakennuskustannukset eivät kannusta yleishyödyllisen vuokra-asuntotuotannon käynnistymistä. Riittävä kohtuuhintainen vuokra-asuntotuotanto on välttämätön myös työmarkkinoiden toimivuuden kannalta. Esimerkiksi palvelusektori työllistää paljon nuoria työntekijöitä, joiden ansiotaso edellyttää riittävää, kohtuuhintaista vuokra-asuntokantaa kohtuullisella etäisyydellä työpaikoista.

Hallitus on talousarvioehdotuksen käsittelyn yhteydessä sopinut eräistä toimenpiteistä, joiden tavoitteena on edistää tonttitarjontaa. Valiokunta huomauttaa, että yksi keino tonttimaan saatavuuden edistämiseksi on nopeuttaa valtion ja sen yhtiöiden omistamien alueiden myymistä kohtuuhinnalla asuntotuotantoon.

Hyvästä peruskehityksestä riippumatta asuntomarkkinat ovat voimakkaasti alueellisesti eriytyneet. Väestöään ja työpaikkojaan menettävissä kunnissa asuntojen kysynnän heikkenemi-

nen aiheuttaa taloudellisia ongelmia. Valiokunta pitää hyvänä pyrkimystä ehkäistä kuntien ja yleishyödyllisten yhteisöjen vaikeuksia. Uusina tukimuotoina otetaan käyttöön lainojen osittainen anteeksianto käyttörajoituksista vapauttamisen yhteydessä sekä purkuavustus.

Korjaus- ja energia-avustukset

Asuntojen korjaus- ja energia-avustuksiin osoitetaan 70 milj. euroa. Hallitus on myös antanut talousarvioesitykseen liittyvän esityksen laiksi asuntojen korjaus-, energia- ja terveyshaitta-avustuksista, jolla on tarkoitus korvata nykyiset lait 1021/2002 ja 1031/1998 ja siirtää avustukset maksettavaksi valtion asuntorahaston varojen sijasta talousarviosta. Käyttöön otetaan myös asuntonsa terveyshaittojen vuoksi taloudellisiin vaikeuksiin joutuneiden perheiden asunto-olojen järjestämiseksi tarkoitetut avustukset. Valiokunta pitää hyvänä mahdollisuutta myöntää vaikeimmissa tapauksissa tukea myös rakentamis- ja hankintakustannuksiin. Rakentamisen laatuun tulee jatkossa kiinnittää yhä enemmän huomiota virheellisestä rakentamisesta ja korjaamisesta johtuvien terveyshaittojen ennaltaehkäisemiseksi.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hissiavustuksia on tänä vuonna haettu enemmän kuin on mahdollista myöntää. Useissa kunnissa on selvitetty hissihankkeiden toteuttamismahdollisuuksia ja hissien rakentaminen on selvitysvaiheiden valmistuttua tullut ajankohtaiseksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että määrärahan riittävydestä huolehditaan siten, että avustus ei jää saamatta hankkeiden valmisteluvaiheen pitkähkön keston vuoksi. Hissi on usein välttämätön sen mahdollistamiseksi, että ikääntyvä väestö voi asua kotonaan mahdollisimman pitkään, ja siitä johtuva kustannussäästö on avustukseen nähden moninkertainen.

Valiokunta toteaa, että momentilta 35.30.55 on vuonna 2004 osoitettu avustuksiin vanhusten ja vammaisten asuntojen korjaamiseen sosiaalisin perustein (n. 10 milj. euroa), hissien asennukseen, korjaukseen ja liikkumisesteiden poistamiseen (n. 26,5 milj. euroa), terveyshaittojen poistamiseen sosiaalisin perustein (n. 0,5 milj.

euroa), asuinrakennuskannan suunnitelmallisen korjaustoiminnan edistämiseen (n. 8 milj. euroa) ja kerros- ja rivitalojen energia-avustuksiin (n. 14,5 milj. euroa). Lisäksi kiinteistökohtaisten talousjätevesijärjestelmien parantamiseen varattiin vuodelle 2005 3 milj. euroa.

Valiokunta toteaa, että tämä asiakokonaisuus tullaan käsittelemään tulevan energia- ja ilmastostrategian käsittelyn yhteydessä, mutta jo tässä talousarviossa tulee päättää korjaus- ja energia-avustuksen laajentamisesta koskemaan myös omakotitaloja. Poliittikkipäätösten puute johtaa markkinahäiriöihin. Investointeja uusiutuvan energian käyttöön siirtymiseksi ei tehdä, kun päätökset mahdollisista energiatuki- ja muista avustuksista viipyvät. Suomessa on pientaloissa käytössä noin 50 000 maalämpö- ja ilmalämpöpumppua, kun Ruotsissa vastaava luku on 500 000. Puupellettilämmityslaitteistoja on pientaloissa Suomessa noin 4 000 ja vastaavasti Ruotsissa noin 100 000. Uusiutuvaan energiaan siirtymisen tukemisella luodaan samalla kotimarkkinat teknologialle, mikä tukee alan tutkimus- ja tuotekehitystoimintaa ja vientiä. Asian tuntija-arvion mukaan pientalojen lämmitystapamuutosta tarvitsevien muutosinvestointien tukeminen haluttujen muutosten aikaansaamiseksi lienee myös kustannustehokasta ilmastopäästöjen rajoittamisen kannalta. Valiokunta huomauttaa kuitenkin tässä yhteydessä, että samalla on varmistettava, että laitteistolle on asianmukaiset päästömääräykset ja laitestandardit. Ympäristöterveyden kannalta on tärkeää edistää teknologiahankkeita, jotka tähtäävät puun pienpolton hiukkaspäästöjen vähentämiseen. Pientalojen energia-avustusjärjestelmiä kehitettäessä tulee ottaa huomioon öljysäiliöiden ympäristöturvallisuutta parantavat muutostyöt.

Samalla valiokunta toteaa, että momenttiko-koa on jatkossa syytä harkita, koska samalta momentilta maksetaan varsin erityyppisiä avustuksia; korjaus- ja energia-avustusten lisäksi esimerkiksi hissiavustuksia, terveyshaitta-avustuksia ja talousjätevesijärjestelmien parantamiseen suunnattuja sosiaalisin perustein myönnettäviä avustuksia.

Edellä olevan perusteella valiokunta katsoo, että korjaus- ja energia-avustus tulee laajentaa koskemaan pientaloja. Tästä aiheutuu 10 milj. euron lisämäärärahararve.

Avustukset erityisryhmille

Vuokra-asuntojen tuottaminen ja vuokraaminen erityisryhmille ei ole markkinalähtöisen tuotannon lähtökohdista houkuttelevaa, koska rakentamiseen, isännöintiin ja kiinteistönhoitoon liittyy usein lisäkustannuksia, joista asukkailla ei ole mahdollisuuksia vastata. Vaikka asuntomarkkinoiden peruskehitys on myönteistä, erityisryhmien asumiseen tarvitaan edelleen tukea. Erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi annettu lain (1281/2004) mukaisia avustuksia ehdotetaan myönnettäväksi yhteensä enintään 40 milj. euroa. Valtion asuntorahasto on jakanut vuodelle 2005 avustusvaltuuksia yhteensä 44,4 milj. euroa. Summalla arvioitiin avustettavan 1 650 asunnon rakentamista, 1 350 asunnon perusparantamista ja 180 asunnon hankintaa. Valiokunta toteaa tyytyväisyytensä siitä, että asuntotuotanto on lähtenyt ripeästi käyntiin. Valtion asuntorahastolta on haettu investointiavustuksia runsaasti ja avustus on myönnetty jo noin 90 hankkeelle. Avustuksen piirissä on uustuotannossa noin 2 200 asuntoa, perusparannuksessa noin 1 500 asuntoa ja hankinnassa noin 250 asuntoa. Kaikkiaan investointiavustusvarauksia on myönnetty jo yli 60 milj. euron arvosta. Edellä olevan perusteella ja viitaten mietintöönsä hallituksen esityksestä laiksi avustuksista erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (YmVM 18/2004 vp) ja sen perusteella hyväksyttyyn eduskunnan lausumaan (EV 194/2004 vp) avustusvaltuuden korottamisesta tarvittaessa *valiokunta esittää valtuuden korottamista 5 milj. eurolla.*

Valiokunta toteaa, että erityisryhmien asunto-olojen kehittäminen on vaikeutunut myös siksi, että Raha-automaattiyhdistys on kilpailuoikeudellisista syistä vetäytynyt palveluasuntojen rakentamisen tukemisesta. Tämän johdosta voidaan pitää hyvänä, että Valtion asuntorahaston ja Raha-automaattiyhdistyksen rahoitusten koordinoitua ja yhteistyötä on pyritty kehittä-

mään pitäen lähtökohtana sitä, että Valtion asuntorahaston avustukset kohdistetaan ensisijaisesti sellaisiin kuntien hankkeisiin, joita Raha-automaattiyhdistys ei voi avustaa. Tärkeää on myös se, että Raha-automaattiyhdistys avustaa tukiasuntoinvestointien lisäksi asumiseen liittyvää tukitoimintaa. Avustusten myöntäminen ei saa johtaa sosiaaliseen segregatioon eli erityisryhmille tarkoitettujen asuinkokonaisuuksien syntymiseen. Valiokunta pitää avustusjärjestelmän toimivuuden tarkkaa seurantaa edellä mainituista syistä erityisen tärkeänä.

Asumistuki

Yleiseen asumistukeen osoitetaan 433,5 milj. euroa, eläkkeensaajien asumistukeen 317 milj. euroa ja opiskelijoiden asumislisään 250 milj. euroa. Valiokunta pitää hyvänä opiskelijoiden asumislisän korotusta. Jatkossa asumistukijärjestelmää tulee kuitenkin rakenteellisesti kehittää. Valiokunta kiirehtii opiskelijoiden asumistuen muuttamista ympärivuotiseksi eli myös kesäajan kattavaksi ja yleisen asumistuen rakenteellista uudistamista siten, että järjestelmä ei ohjaa kysyntää pieniin asuntoihin, joista muistakin syistä on suuria enemmän kysyntää. Jatkossa tulee selvittää myös mahdollisuuksia opiskelija-asuntoja koskevan erityisryhmäavustuksen nostamiseen 5 prosentista. Opiskelija-asuntojen kustannuksia nostaa esimerkiksi tyhjänä olevien asuntojen suuri määrä, mikä osaltaan johtuu tarpeesta varata asuntoja kansainvälisiä vaihtoopiskelijoita varten. Myös vaihtuvuus on opiskelija-asunnoissa tavanomaista suurempaa, ja sekin lisää asuntojen vajaakäyttöä.

2. Suomenlahden ja Itämeren suojelu

Valiokunta on tarkastellut Itämeren suojelun näkökulmasta momentteja 35.10.27 (ympäristövahtien torjunta) ja 35.10.77 (ympäristötyöt), lukua 30.50 (vesitalous) sekä talousjätevesiastetuksen toimeenpanon osalta korjaus- ja energia-avustusmomenttia 35.30.55. Valiokunta on huolestunut määrärahojen niukkuudesta sekä öljyntorjuntavalmiuden ylläpitämiseen ja kehittämiseen että haja-asutusalueiden jätevesihuollon

kehittämiseen. Öljyntorjuntavalmiuden kohottamiseen on panostettu, mutta tilannetta ei voida vieläkään pitää tyydyttävänä. Öljyn ja kemikaalien kuljetusmäärä Suomenlahdella kasvaa koko ajan, ja 200 milj. tonnin rajan ennakoidaan nyt ylittyvän jo ennen vuotta 2010. Onnettomuusriski alueella kasvaa vastaavasti. Valiokunta kii-rehtii asianmukaisen öljy- ja kemikaalivahinkojen torjuntaan soveltuvan monitoimimurtajan saamista käyttöön kohtuullisin kustannuksin sekä öljyntorjuntakeskuksen perustamista.

Ympäristötyöt

Ympäristötyihin osoitetaan 10 milj. euroa, mutta määräraha on suunniteltu pudotettavaksi 7,5 milj. euroon vuonna 2007. Määrärahataso on täysin riittämätön nykyisellä tasollakin, sillä siitä rahoitetaan muun ohella jatkuvasti rahoitusva-jeessa olevia siirtoviemärihankkeita ja pilaantuneiden maiden puhdistamista. Valiokunta kat-soo, että jatkossa tulee harkita momenttijaon muuttamista eri rahoituskohteiden läpinäkyvyyden paremmaksi turvaamiseksi. Ympäristötyihin osoitettava määräraha on erittäin perusteltu sekä haja-asutuksen vesiensuojelun ympäristö-tavoitteiden toteuttamisen että työllisyysvaiku-tustensa ansiosta. Pilaantuneiden maiden puh-distamiseen osoitetaan 2,5 milj. euroa, kun va-liokunnan saaman selvityksen mukaan välitön tarve olisi vähintään 3,5 milj. euroa. Valiokunta muistuttaa, että pilaantuneita alueita on noin 18 000 ja kunnostuskustannuksiin tulevien 20 vuoden aikana on arvioitu tarvittavan 1—2 mrd. euroa. Kuntia hyödyttävien ympäristönsuojelun edistämisen määrärahojen riittämättömyys ja jopa väheneminen vaikeuttaa kuntien taloudel-lista tilannetta entisestään.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tar-vetta on ainakin 30 siirtoviemärihankkeen ra-hoittamiseen, joihin yksin kuluisi koko määrära-ha. Siirtoviemäreillä yhdistetään kuntien jäteve-sien käsittelyä isompiin ja teholtaan sekä toimin-tavarmuudeltaan parempiin yksiköihin. Samalla voidaan lakkauttaa vanhoja heikompitehoisia puhdistamoja ja vapauttaa kokonaan laajojakin vesialueita yhdyskuntien jätevesikuormituksesta. Siirtoviemärien rakentamisella saadaan

yleensä myös runsaasti niiden varrella olevaa haja-asutusta kunnollisen jätevedenpuhdistuk-sen piiriin talousjätevesiasetuksen tavoitteiden mukaisesti. Haja-asutusjätevesikuormituksen vähenemisen vaikutukset edistävät Itämeren suojelutavoitteiden toteutumista. Useiden siirto-viemärien yhteydessä rakennetaan myös kun-tien vedenhankintaa palveleva yhdysvesijohto.

Edellä olevan perusteella valiokunta pitää välttämättömänä, että ympäristötyöt-momentil-le osoitetaan 4 milj. euron lisämääräraha.

Talousjätevesiasetuksen toimeenpano

Talousarvioesityksen momentin 35.10.63 mää-rärahalla avustetaan yhdyskuntien ja haja-asu-tuksen vesiensuojelutoimenpiteitä Itämeren suo-jeluohjelman ja muiden vesiensuojelun tavoit-teiden toteuttamiseksi. Erityisesti tarkoituksena on edistää ravinteiden poistamista yhdyskun-tajätevesistä sekä haja-asutuksen talousjätevesien käsittelystä annetun valtioneuvoston asetuksen (542/2003) toimeenpanoa. Talousjätevesiasetus edellyttää vaatimukset täyttävän jätevesijärjes-telmän rakentamista uudisrakentamisessa ja vanhoilla kiinteistöillä järjestelmän saattamista vaatimusten mukaiseksi vuoden 2013 loppuun mennessä. Toimeenpanolla on vesiensuojelun kannalta huomattava merkitys, sillä vesihuolto-laitosten viemäriverkostoihin liittymättömien kiinteistöjen osuus vesistöjä rehevöittävästä ra-vinnekuormituksesta on edelleen huomattava.

Jotta kiinteistön omistajille aiheutuvat kus-tannukset eivät muodostuisi maksukykyyn näh-den kohtuuttomiksi, on tärkeää, että ainakin siir-tymäkauden ajan on käytettävissä myös rahoitustukijärjestelmiä. Vesihuoltoavustuksia ta-lousjätevesiasetuksen toimeenpanemiseksi on voitu myöntää korjaus- ja energia-avustusmo-mentin 35.30.55 lisäksi momenteilta 35.10.63 ja 30.50.31. Avustusjärjestelmä on kuitenkin vasta lähtenyt käyntiin, ja momentin 35.10.63 määrä-rahaa on laskettu 2,75 milj. eurosta 1,75 milj. eu-roon samanaikaisesti, kun momenttiin 35.30.55 kohdistuu myös muista syistä johtuvia kustan-nuspaineita. Valiokunta painottaa, että talousjä-tevesiasetuksen toimeenpanemiseksi tulee tur-vata toimiva ja ajallisesti etupainotteinen tuki- ja

avustusjärjestelmä. Myös asetuksen toimeenpanon edellyttämistä toimenpiteistä tulee tiedottaa tehokkaammin, sillä järjestelmien muuttaminen on lähtenyt hitaasti käyntiin myös tiedon puutteen vuoksi.

Maatalouden ympäristötuki

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että maatalouden ympäristötuella on huomattava merkitys myös haja-asutuksen vesiensuojelun kannalta. Maatalouden ympäristötuen kehittäminen ympäristönsuojelun kannalta vaikuttavuudeltaan tehokkaammaksi on tarpeen.

Pohjoinen ulottuvuus

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ympäristöyhteistyön edistämiseen Suomen lähialueen maissa tarkoitettuun määrärahaan (35.10.67) ehdotetaan 800 000 euron vähennystä. Tämä ei ole perusteltua, sillä Suomi on asettanut yhdeksi tulevan EU-puheenjohtajuuskautensa keskeiseksi painopisteeksi pohjoisen ulottuvuuden edistämisen. Pohjoisen ulottuvuuden yksi keskeinen sisältö on ympäristökysymykset. Eduskunta on myös useissa yhteyksissä painottanut, että Suomella on oltava valmius lisätä omaa rahapanostaan pohjoisen ulottuvuuden kumppanuuksiin (SuVL 2/2005 vp). Hyvänä esimerkkinä on ympäristökumppanuus, josta Suomen 12 milj. euron panoksen vastineeksi on järjestynyt yhteensä 2 miljardin euron rahoitus hankkeille, joilla on välitöntä vaikutusta Suomenlahteen ja Itämereen ja suomalaisten elinympäristöön yleensä. Tärkeää on kehittää myös koulutuksen ja tutkimuksen alan yhteistyötä, jota harjoittaa esimerkiksi Pohjoisen ulottuvuuden tutkimuskeskus Lappeenrannassa.

Ulkoasiainministeriön lähialueyhteistyömomentille (24.50.66) osoitetaan 23 milj. euroa, josta ympäristöhankkeisiin on osoitettu 6,4 milj. euroa, mikä on sekin tasoltaan laskeva.

Edellä esitetyn perusteella valiokunta ehdottaa momentille 35.10.67 800 000 euron lisämäärää pohjoisen ulottuvuuden ympäristöyhteistyön edistämiseen.

Muuta

Valiokunta huomauttaa vielä, että vesitalousmäärärahojen tarve kasvaa ilmastomuutoksen aiheuttamien poikkeuksellisten sääolojen johdosta. Rankkasateiden lisääntymisen vuoksi tulviin varautumisen tarve kasvaa ja vesistörakenteiden perusrakennustoimenpiteet ovat tarpeen. Valtion tukemat vesihuoltohankkeet edistävät myös haja-asutuksen jätevesihuollon toteuttamista, sillä hankkeiden yhteydessä varmistetaan aina myös jätevesihuollon toimivuus.

3. Luonnonsuojelu ja metsiensuojelu

Luonnon monimuotoisuuden vähenemisen pysäyttäminen vuoteen 2010 mennessä on tärkeä tavoite, johon Suomi on sitoutunut Johannesburgin toimintaohjelman ja EU:n kuudennen ympäristöohjelman kautta. Kansallinen biodiversiteettiohjelma on edistänyt monimuotoisuuden turvaamista, mutta kaikkia ohjelman tavoitteita ei ole saavutettu. Tavoitteiden saavuttamista on haitannut muun muassa resurssien puute ja se, etteivät useat toimenpiteet ole olleet kovin kannustavia. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma METSON kokeiluhankkeet ovat osoittaneet, että uudet vapaaehtoisuuteen perustuvat suojelukeinot ovat olleet tehokkaita ja saavuttaneet myös maanomistajien hyväksynnän. Näistä lähtökohdista ei voida pitää perusteltuna, että momentin 35.20.22 määräraha vähenee.

Valiokunta korostaa, että tavoitteen saavuttaminen edellyttää kustannustehokkaan, yhteiskunnallisesti hyväksyttävän keinovalikoiman käyttöönottoa, sillä Suomen biodiversiteettiohjelman arvioinnin mukaan metsälajienkin uhanalaistuminen jatkuu, ellei toimia tehosteta. Valiokunta pitää tärkeänä, että luonnonsuojelun rahoitusohjelma toteutetaan aikataulussaan ja muutoinakin kehitetään kannustavaa suojelujärjestelmää ja edistetään aktiivisesti kevyempien suojelukeinojen käyttämismahdollisuuksia. *Valiokunta pitää välttämättömänä, että luonnonsuojelumäärärahaa momentilla 35.20.22 nostetaan 2 milj. eurolla tavoitteiden saavuttamiseksi.*

Valiokunta kiinnittää myös huomiota tarpeeseen huolehtia suojelualueille rakennettujen opastuspolkujen ja niihin liittyvän infrastruktuurin kunnossapidosta. Tällä on myös paikallisesti työllistävää merkitystä.

4. Ympäristöteknologian ja uusiutuvan energian edistäminen

Valiokunta on tarkastellut momentteja 32.20.83, 32.60.27, 32.60.40 ja 32.60.50 ilmastonmuutoksen näkökulmasta, sillä ne muodostavat keskeisen välineen ympäristöteknologian ja uusiutuvan energian edistämiseksi ja ovat poikkileikkaavia ympäristöministeriön vastuualueen kanssa.

Ympäristöteknologian maailmanmarkkinat kasvavat yli 10 prosenttia vuodessa, ja markkinoiden arvo on noin 550 miljardia euroa. Jo nyt ympäristötekniikkaan tehty sijoitukset ovat vastanneet yleisiä tuottovaatimuksia. Suomessa on edistysellistä ympäristöteknologiaa ja -osaamista, ja uuden yritystoiminnan syntymiselle alalla arvioidaan olevan merkittäviä mahdollisuuksia. Markkinoiden kasvun luomia mahdollisuuksia ja edelläkävijäasemaa ei kuitenkaan ole onnistuttu hyödyntämään ympäristötekniikan viennissä. Suomen ympäristöteknologia-alan työllistävyys ei ole kasvanut valiokunnan saaman selvityksen mukaan lainkaan vuosina 1998—2003. Alalla arvioidaan olevan noin 1 300 yritystä, joiden kokonaisliikevaihto on noin 4,5 mrd. euroa. Viimeaikaisessa kehityksessä on huolestuttavaa yritysten vähäinen kasvu, vähäinen uusien yritysten perustaminen ja yritysten pienentynyt tutkimus- ja kehityspanostus. Yritysrahoitusta tulee siksi määrätietoisesti edistää tukemalla pilottihankkeita ja referenssilaitoksia.

Valiokunta pitää sinänsä hyvänä, että II lisätalousarvioehdotuksessa osoitetaan 9,6 milj. euroa momentille 32.60.41 neljän uuden energiateknologiaa edustavan suuren koelaitoksen rakentamista varten. Valiokunta kuitenkin korostaa, että tukipolitiikan tulee olla nykyistä pitkäjänteisempää ja demonstraatiolaitosmäärärahan tulee sisältyä jatkossa varsinaiseen talousar-

vioon. Uusien teknologiahankkeiden syntymisen kannustamiseksi tarvitaan selkeitä, pitkän aikavälin linjauksia, joiden varaan toimijat voivat perustaa kannattavuuslaskelmansa ja investointipäätöksensä.

Liikenteen biopolttoaineiden käytön edistäminen

Valiokunta tarkastelee liikenteen biopolttoaineiden edistämistarvetta ilmastonmuutosnäkökulmasta ja katsoo, että myös liikenteen biopolttoaineiden tutkimus- ja tuotekehitysrahoitusta tulee kehittää.

Biopolttoaineiden käyttö ei tällä hetkellä ole kustannustehokasta liikenteessä verrattuna sähkön ja lämmön tuotantoon. Uudet teknologiat ja öljyn hinnan nousu voivat kuitenkin muuttaa tilanteen nopeasti. Uusien biopolttoaineiden kehittäminen kaupalliselle asteelle vie 5—10 vuotta ja uuden teknologian pidempään. Biopolttoaineiden on arvioitu voivan tulla laajamittaisesti markkinoille vuosina 2015—2025, ja öljyn tuotannon on arvioitu kääntyvän laskuun vuosina 2010—2015, mikä nostanee sen hintaa. Oleellista on saada aikaan ympäristö-, liikenne- ja energiastrategioiden linjausten lisäksi eri toimijoiden yhteenliittymiä koko ketjun toteuttamiseksi ja investointiriskien jakamiseksi.

Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomella on teknologiaosaajamahdollisuudet myös tulevaisuudessa. Siksi tulee ripeästi selvittää biopolttoaineiden tuotantomahdollisuudet Suomessa, samoin valmistusteknologian kehittämismahdollisuudet. Biopolttoaineiden valmistuksen ja käytön edistämiseen tulee jatkossa panostaa.

5. Yksittäisiä kannanottoja

Jäteverokokonaiselvitys

Ympäristövaliokunta toistaa huolensa siitä, että vaikka jäteveron tuotosta tuli ohjata varoja pilaantuneiden alueiden ja käytöstä poistettujen kaatopaikkojen kunnostamiseen, ohjausta ei ole tapahtunut ja määrärahat ovat edelleen erittäin niukat. Jäteveron tuoton ennakoidaan talousarviossa nousevan 53 milj. eurosta 58 milj. euroon. Valiokunta kiirehtii jäteverokysymyksen

kokonaisselvitystä. Esimerkiksi sähkö- ja elektroniikkaromun tuottajavastuun toimeenpanon yhteydessä on ilmennyt, että romua on ohjautunut ainakin yksittäistapauksissa sääntelyn tavoitteiden vastaisesti verovapaille yksityisille kaatopaikoille eikä materiaalikierrätykseen. Valiokunta katsoo, että jäteveron soveltamisalan laajentamismahdollisuuksia sekä teollisuuden yksityisiin kaatopaikkoihin kohdistuvan ympäristöperusteisen ohjauksen riittävyttä tulee pikaisesti selvittää.

Eräät avustukset

Valiokunta on tyytyväinen siihen, että avustusmomentin 35.99.65 määrärahaa esitetään nostettavaksi 2 milj. euroon. Määrärahaa voidaan käyttää avustusten maksamiseen muun muassa valtakunnallisille luonnonsuojelu- ja ympäristöjärjestöille sekä ympäristökasvatusta ja -valistusta edistävien valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävien projektiluonteisten hankkeiden tukemiseen. Valiokunta korostaa ympäristökasvatustyön tukemisen tärkeyttä ja laajentamista jatkossa eri koulutusasteille kestävän kehityksen edellyttämien kulutustottumusten muuttamiseksi ja asennemuutoksen aikaansaamiseksi. Esimerkiksi jätteiden synnyn ehkäisemisen tavoitteeseen pääseminen edellyttää viimekädessä yksittäisten kuluttajien asennemuutosta.

Valiokunta pitää hyvänä myös saariston jätehuollon edistämistä veneilijöiden kannalta välttämättömien septitankkien tyhjennysverkoston laajentamismäärärahan avulla. Tärkeää on turvata myös ympäristöjärjestöjen avustamismäärärahataason nostaminen. Valiokunta katsoo, että saatutettu taso tulee säilyttää jatkossakin.

Rakennusperinnön hoito

Valiokunta pitää myönteisenä myös rakennusperinnön hoitoon tarkoitetun avustamismäärärahan (35.20.64) nostamista 2,35 milj. euroon. Avustus kannustaa yksityisiä omistajia rakennusperinnön säilymisen turvaamiseen ja on olennaisen tärkeä rakennusperintöstrategian tavoitteiden saavuttamiseksi.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta esittää valtiovarainvaliokunnalle, että vuoden 2006 talousarviossa

osoitetaan 10 milj. euron lisämääräraha korjaus- ja energia-avustuksiin (35.30.55) ja laajennetaan avustuksen käyttäm mahdollisuus pientaloihin,

lisätään valtuutta erityisryhmien asunto-olojen parantamisesta annetun lain (1281/2004) mukaisiin avustuksiin (35.30.60) 5 milj. eurolla,

osoitetaan ympäristötöihin (35.10.77) 4 milj. euron lisämääräraha,

osoitetaan luonnonsuojelun menoihin (35.20.22) 2 milj. euron lisämääräraha luonnon monimuotoisuuden vähenemisen pysäyttämiseksi ja Etelä-Suomen metsien suojeluohjelman rahoittamiseksi ja

osoitetaan ympäristöyhteistyön edistämiseen Suomen lähialueen maissa (35.10.67) 800 000 euron lisämääräraha pohjoisen ulottuvuuden ympäristöyhteistyön edistämiseen.

Helsingissä 21 päivänä lokakuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Pentti Tiusanen /vas	Jouko Laxell /kok
vpj.	Heidi Hautala /vihr	Heikki A. Ollila /kok
jäs.	Christina Gestrin /r	Eero Reijonen /kesk
	Susanna Haapoja /kesk	Säde Tahvanainen /sd
	Tuomo Hänninen /kesk (osittain)	Satu Taiveaho /sd
	Antti Kaikkonen /kesk	Unto Valpas /vas
	Inkeri Kerola /kesk	Ahti Vielma /kok
	Miapetra Kumpula-Natri /sd (osittain)	vjäs. Esko Ahonen /kesk (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.